

T. B. M. M.

ZABIT CERİDESİ

Altmışyedinci İctima

13 Kânunuevvel 1339 Perşembe

Münderecat

	Sayfa		Sayfa
1. — Zaptı sabık hulâsası	204:205	Başvekâlet tezkereleri ve Adliye Encümeni mazbatası	205
2. — Sualler	205		
1. — Muş Mebusu Osman Kadri Beyin, Muş - Himis arasındaki köprü ile Muş - Erzurum, Muş - Diyarbekir arasındaki şosenin tamiri hakkında Nafia Veâletinden sual tavriri (6/76)	205	Tezkereler	205
3. — Evrakı varide	205	1. — Mülkiye Tekaiüt Kanununun 25 nci maddesinin tefsirine dair Başvekâletten mevрут tezkere (3/187)	205
Mazbatalar	205	Takrirler	205
1. — Dört sene küreğe mahkûm Me-cidözü'nün Kargı karyesinden Köle Mehmedoğullarından Hüseyinoğlu Ali'nin (3/152), Üç sene küreğe mahkûm Mesudiyen'in Yeniköy karyesinden Topçuoğullarından Rifatoğlu Ömer'in (3/153), Onbeş seneye mahkûm Yabanabad'm Tekye karyesinden Boşnakoğullarından Hasanoglu Ahmed'in (3/154), Beş sene küreğe mahkûm Urfalı Halil'in (3/177), Sekiz sene kalebentliğe mahkûm Aziziyeli Mustafa Çavuş'un (3/178), Katil maddesinden on sene küreğe mahkûm Çatalzeytinli İbrahim'in (3/180), mâfûliyetlerine binaen bakıyei müddeti cezaiyelerinin affına dair		1. — Ruznamenin 29 neu numarasını teşkil eden ve ikinci sınıf ihtiyat zâbitanına dair olan Kanunun birinci maddesinin tefsirine dair tezkere ve mazbatanın müstacel ruznameye alınarak müzakeresine dair Dersim Mebusu Feridun Fikri Bey ve rüfekasının tavriri	205
		4. — Müzakere edilen mevad	206
		1. — 1316, 1317 tevellütlü olup da emsalinin silâh altına celbinden evvel Türkiye Büyük Millet Meclisi Hükümetince tanınmış şimendifer idarelerine, intisabeylemiş olanların şimendifer kıtaatında bil-münavebe üçer ay talim ve terbiye görmek şartıyla vazifei hâzıralarında terkle-rine dair (1/292) numaralı lâyihai kanu-	

	Sayfa
niye ve Müdafaai Milliye Encümeni mazbatası	206:208
2. — Mahkûminin Tarik Bedelâtı Nakdiyesinin teciline dair kanun lâyihası ve Nafia Encümeni mazbatası (1/66)	208:211
3. — Erzincan Mebusu Sabit Beyin,	

	Sayfa
İstanbul'a gönderilen İstiklâl Mahkemesi Heyetinin vazife ve salâhiyetinin âcilen tesbiti lüzumuna dair takriri hakkında Adliye ve Dahiliye Encümenlerinin müsterek mazbatası ve müzakere neticesinde kabul olunan Antalya Mebusu Râsih Efendinin takriri (4/132)	211:214,215,216:217

BİRİNCİ CELSE

Bed'i müzakerat; saat : 1,55

REİS — Fethi Beyefendi

KÂTIPLER : Mahmud Bey (Siird), Rağb Bey (Zonguldak)

REİS — Celseyi açıyorum efendim! Zaptı sabık hulâsası okunacak :

1. — ZAPTI SABIK HULÂSASI

Birinci Celse

Fethi Beyefendinin tahtı Riyasetlerinde inikadederek zaptı sabık hulâsası kıraat ve aynen kabul olundu. 14 Ağustos 1330 tarihli Nüfus Kanununun onuncu maddesine bâzı fıkârat tezyili hakkındaki lâyihai kanuniyenin lüzumu hıfzına, Ankara'da kâin Taşhannın takdiri kıymeti hakkında Vilâyet Meclâsi İdaresiyle Memurın Muhakemat Heyeti arasında zuhur eden ihtilâfa, belediye reislerinin icrayı ticaretten menîleri hakkındaki sabık Kütahya Mebusu Cemil Beyin teklifi kanunâsinin reddine; Rûsumu Belediye Kanununun maddei muaddelesinin muhtacı tefsir olmadığına mütedâir Dahiliye Encümeni mazbataları kıraat ve kabul ve aynı encümenin Vilâyet Belediye Kanununun 38 ve dördüncü maddelerinin tefsirine mütaallik mazbatası ruznameye ithal edildi. Şekli Cumhuriyetin tebrikini mutazammın Kastamonu Meclisi Umûmîsinin telgrafnamesi kıraat ve Divanı Riyasetçe cevap itası tensibolundu. İzmir'e ecnebi tâbiyetinde avdet eden Rumlar hakkında Zonguldak Mebusu Tunalı Hilmi Beyin sualine Dahiliye Vekili Ferid ve Düyunu Umumiyedeki sey-

yat ve suiüstimalât hakkında Antalya Mebusu Râsih Efendinin sualine Maliye Vekili Hasan Fehmi Beyefendiler tarafından verilen izahat istima' edildi. Badehu Divanı Muhasebat Reisi-evvel ve Reisisanileri intihabatı icra ve teneffüs için Celse tatil olundu.

İkinci Celse

Fethi Beyefendinin Riyasetleriyle küşadedilerek İstiklâl Madalyası Kanununa ilâve edilmek istenilen maddei müzeyyelei kanuniyenin ikinci müzakeresi icra ve maddei kanuniye tadilen kabul edildi. Badehu Başvekil İsmet Pağa Hazretlerinin teklifi veçhile Hükümetimiz ile Lehistan Hükümeti arasında münakit 23 Temmuz 1339 tarihli Muhadenat Muahedenamesiyle İkamet ve Ticaret mükavelenameleri hakkındaki lâyihai kanuniyelerin müzakeresine iptidar olundu. Her üç lâyihai kanuniyenin heyeti umumiyeleri hakkında cereyan eden müzakere kâfi görüldükten sonra maddelerin müzakeresine geçildi ve her üçüne ait mevaddı kanuniye aynen kabul ve heyeti umumiyeleri tâyini esamiyle reye vaz'edildi. Bu sırada Divanı Muhasebat

Reisievvel ve Reisisanileri için yapılan intihabatta Reisliğe (132) rey ile Fuad Beyin ve Reisisaniliklere (133) reyle Salih Vahid ve (119) rey ile Faik ve (87) reyle Remzi beylerin intihabedildikleri tebliğ olundu. Hükümetimiz ile Lehistan Hükümeti arasında münakit 23 Temmuz 1339 tarihli Muhadenat Muahedenamesiyle İkamet Mukavelenamesinin reye vaz'ında ârâya iştirak eden âzamnın miktarı (163) ve Ticaret Mukavelesinde reye iştirak eden zevatın adedi (161)

olduğu ve her üç kanunun bütün âza tarafından müttefikan kabul olunduğu alkışlar arasında tebliğ ve Perşembe günü toplanmak üzere Celse tatil edildi.

Reis
Ali Fethi

Kâtip
Siird
Mehmed

Kâtip
Zonguldak
Ragıb

2. — SUALLER

1. — *Muş Mebusu Osman Kadri Beyin, Muş - Hınıs arasındaki köprü ile Muş - Erzurum, Muş - Diyarbekir arasındaki şosenin tamirine dair şifahî sul takriri Nafia Vekâletine havale edilmiştir (6/78)*

REİS — Efendim zaptı sabık hulâsası hakkında mütalâa var mı? (Hayır sesleri). Zaptı sabık hulâsasını aynen reyî âlilerine vaz'ediyorum. Kabul edenler lütfen el kaldırsın. Zaptı sabık hulâsası aynen kabul edilmiştir.

3. — EVRAKI VARİDE

Mazbatalar

1. — *Dört sene küreğe mahkûm Mecidözünün Kargı karyesinden Köle Mehmed oğullarından Hüseyinoğlu Alî'nin (3/152), Üç sene küreğe mahkûm Mesudiye'nin Yeniköy karyesinden Topçuoğullarından Rifatoğlu Ömer'in (3/153), Onbeş seneye mahkûm Yabanabad'ın Tekye karyesinden Boşnakoğullarından Hasanoglu Ahmed'in (3/154), Beş sene küreğe mahkûm Urfalı Halil'in (3/177), Sekiz sene kalebentliğe mahkûm Aziziyeli Mustafa Çavuş'un (3/178), Katil maddesinden on sene küreğe mahkûm Çatalzeytinli İbrahim'in (3/180) mâlûliyetlerine binaen bakıye müddeti cezaiyelerinin affına dair Başvekâlet tezkereleri ve Adliye Encümeni mazbatası*

REİS — Ruznameye alıyoruz.

Tezkereler

1. — *Mülkiye Tekâüt Kanununun 25 nci maddesinin tefsirine dair Başvekâletten mevurut tezkere (3/187) (Dahiliye ve Kavanini Maliye Encümenlerine)*

Takrirler

1. — *Ruznamenin 29 ncu numarasını teşkil eden ikinci sınıf ihtiyat zâbitanına dair olan Kanunun birinci maddesinin tefsirine dair tezkere ve mazbatanın müstacel ruznameye alınarak*

müzakeresine dair Dersim Mebusu Feridun Fikrî Bey ve rüfekasının takriri

REİS — Okuyacağız:

Riyaseti Celileye

Meclisi Âli ihtiyat zâbitleri hakkında onlara birkaç maaş itası için bir kanun yaptı. Fakat bu kanun ahkâmının mühtacı tefsir görülmesinden dolayı ihtiyat zâbitleri henüz on para alamadılar. Bu bapta ruznamede mevcut tefsirin müstacel ruznameye alınarak müzakeresini teklif eyleriz.

Dersim
Feridun Fikrî

FERİDUN FİKRÎ B. (Dersim) — Efendim bu tefsir zaten Meclisi Âlinin yapmış olduğu bir kanuna taallük ediyor ve ihtiyat zâbitanının bir an evvel para almalarına medar olacaktır. Müstacel ruznameye alınmasını istirham ederim. (Muvafık sesleri).

REİS — Efendim mevzubahsolan mesele ruznamomuzun 29 ncu numarasını teşkil ediyor. Feridun Fikrî Bey ve rüfekası bunun müstacel ruznameye alınarak müstaceliyetle müzakeresini teklif ediyorlar. Reyî Âlinize vaz'edeceğim. Kabul buyuran rüfeka lütfen el kaldırsın. Aksini reye vaz'edeceğim. Kabul etmeyenler lütfen el kaldırsın. Müstacel ruznameye alınması kabul edilmiştir.

4. — MÜZAKERE EDİLEN MEVAD

1. — 1316, 1317 tevellütlü olup da emsalinin silâh altına celbinden evvel Türkiye Büyük Millet Meclisi Hükümetince tanınmış şimendifer idarelerine intisab eylemiş olanların şimendifer kıtaatında bilmünavebe üçer ay talim ve terbiye görmek şartıyla vazifei hâzıralarında terklerine dair (1/293) numaralı lâyiha kanuniye ve Müdafai Milliye Encümeni mazbatası

SABİT B. (Erzincan) — Efendim! İstiklâl Mahkemesinin vazife ve salâhiyetlerinin tesbiti hakkında bir takrir vermiştim. Müsterek Encümen tetkikatını ikmal etmiş, karar vermiş ve Mekamı Riyasete takdim etmiştir.

REİS — Daha bize gelmemiştir.

ALİ SAİB B. (Kozan) — Tabii ve tevzi edilsin de biz de görelim.

SABİT B. (Erzincan) — Heyeti Umumiye müstacelen müzakeresine karar vermiştir.

RÜŞDÜ Pş. (Erzurum) — Reis Bey! Gazeteler bir şeyler yazıyorlar, birçok şeyler cereyan ediyor.

REİS — Efendim! Müsterek Encümen kararının şimdi gelmiş olduğu anlaşılıyor. Ruznâmeğe dâhil etmedik. Cumartesi günü müstacelen müzakere ederiz.

RÜŞDÜ Pş. (Erzurum) — Vâsıf Beyin gazetelerde beyanatı var. Deniyor ki biz Meclise sormadan idam kararlarını icra edebiliriz. Bu efkârı umumiyeye fena tesir yapar. Binaenaleyh müstacelen müzakere edelim.

REİS — Vâsıf Bey tabii kanunun ahkâmını tağyir edemez. Kanun ne ise onu yapacaktır.

NEŞET B. (Aksaray) — Müstacelen de olsa bir defa okunması lâzımdır.

HAMDİ B. (Bozok) — İdam kararları Meclisten çıkacaktır efendim.

REİS — Tabii bir defa mazbata gelsin.

NEŞET B. (Aksaray) — Mazbatayı okumadan olur mu efendim? Daha mazbatanın yüzünü görmedik.

HAMDİ B. (Bozok) — Reis Bey! Affı Umumî Kanunu var. Gegen Celsede iptidar edildi. Bâzi arkadaşlar heyeti umumiyesi hakkında söz söylediler.

REİS — Affı Umumî Kanunu müstacel ruznamededir. Heyeti Celilenin kararı ile bugün

müstacel ruznâmeğe dâhil olmıyan mevad müzakere edilecektir.

HAMDİ B. (Bozok) — Affı Umumî Kanunu bugün yine kalacak.

REİS — Hayır efendim; Cumartesine talik edildi.

SÜLEYMAN SIRRI B. (Bozok) — Müsaade buyurur musunuz efendim?

REİS — Neye dair?

SÜLEYMAN SIRRI B. (Bozok) — Şu teklif dolayısıyla...

REİS — Efendim, müsaade buyurun! Şimendifer müstahdemini hakkındaki Müdafai Milliye Encümeni mazbatasını okuyacağız.

ALİ B. (Karahisarı Sahib) — Heyeti Vekile Riyasetinden gelen maddeler var; lütfen onları da okuyunuz!

T. B. Millet Meclisi İcra Vekilleri Heyeti Riyaseti Kalemi Mahsus Müdüriyeti

Aded — 2819

8 . 10 . 1339

Türkiye Büyük Millet Meclisi Riyaseti

Celilesine

1316 - 1317 Tevellütlü olup da emsalinin silâh altına celbinden evvel Türkiye Büyük Millet Meclisi Hükümetince tanınmış şimendifer idarelerine hamallar ve gayrimütehasıs ameller dâhil olmamak üzere intisab eylemiş olanların şimendifer kıtaatında bilmünavebe ve üçer ay talim ve terbiye askeriyeye görmek şartıyla vazifei hâzıralarında tenklerine dair Nafia Vekâletince tanzim kılınıp İcra Vekilleri Heyetinin 7 . 10 . 1339 tarihli içtimamında Meclisi Âliye arzı takarrür eden kanun lâyihası iktisabı kanuniyet eylemek üzere raptan takdim kılınmıştır efendim.

İcra Vekilleri Heyeti Reisi

Ali Fethi

Hükümetin Esbabı Mucibe Lâyihası

İcra Vekilleri Heyeti Riyaseti Celilesine

Hidematı Milliye erbabından olup şimdiye kadar tecil edilenlerin hizmeti askeriyeye celp ve davet olunacaklarından seyrüseferin haleden vikayesi için tedabiri muhtazıyeye tevessül olunması Müdafai Milliye Vekâletinden Anadolu - Bağdad Demiryolları Müdüriyeti Umumiyesine bildirilmiş ve vekâleti âciziye de Mü-

kellefiyeti Askeriye Kanununu tatbik ile vazifedar olan vekâletlerinin bu hususta bir şey yapamayacağı iş'ar edilmiştir. Malûmusâmileridir ki, şimendifer idarelerinin Türkleştirilmesi esasının takibedildiği ve haylice mütehasıs Türk müstahdemîn yetiştirilerek demiryollarında istihdama başlandığı şu sırada tecil kararının ref'i maksat ve gayenin heder olmasını ve trenlerin seyruferindeki intizamın tezelzülünü mucibolacağı cihetle bir sureti leffen mütekaddim kanun lâyihasının tetkikiyle biran evvel iktisabı kanuniyet eylemesine müsaade buyurulmasını arz ve rica ederim efendim. 4/6 Teşrinievvel 1339

Nafia Vekili
Feyzi

Kanun Lâyihası

Madde 1. — 1316, 1317 tevellütlü olup da emsalinin silâh altına celbinden evvel Türkiye Büyük Millet Meclisi Hükümetince şimendifer idarehanelerine hammallar ve gayrimütehasıs ameleler dâhil olmamak üzere intisabeylemiş olanlar şimendifer kıtaatına bilmünavebe üçer ay talim ve terbiyei askeriye görmek şartıyla vazifei hâzıralarında terk olunacaklardır.

Madde 2. — İşbu kanunun tarihi neşrinden sonra buldukları idarelerden müddeti fiiliye ve ihtiyatıyeleri esnasında her ne suretle olursa olsun çıkanlar üç aydan bakıye hizmeti fiiliyei askeriyelerini ikmal edeceklerdir.

Madde 3. — İşbu efrada şimendifer idareleri gerek talim esnasında ve gerek talimden sonra buldukları vazafin icabettirdiği tahsisatı tam olarak tediye edeceklerdir. 7.10.1339

İcra Vekilleri

Heyeti Reisi

Ali Fethi

Müdafaai Milliye

Vekili

Kâzım

Dahiliye Vekili

Ali Fethi

Maliye Vekili

Hasan Fehmi

Nafia Vekili

Feyzi

Sihhiye ve Muaveneti

İçtimaiye Vekili

Dr. Rıza Nur

Şer'îye Vekili

Mustaf Fevzi

Adliye Vekili

Seyyid

Hariciye Vekili

İsmet

Mâarif Vekili

İsmail Safa

İktisat Vekili

Hasan Hüsnü

Erkân Harbiyei

Umumiye Vekili

Fevzi

Büyük Millet Meclisi Riyaseti Celilesine
Nafia Vekâletince tanzim ve İcra Vekilleri Heyetinin 7 . 10 . 1339 tarihli içtimanda takarrüreden lâyihai kanuniye encümenimizce mütalâa ve tetkik olundu.

Şimendifer idarelerinin Türkleştirilmesi esasının takibi noktai nazarından mütehasıs Türk müstahdemîninden bulunan 1316 ve 1317 tevellütlü efradan şimendifer kıtaatında üçer ay talim ve terbiyei askeriye görmek şartıyla vazifei hâzıralarında terkleri encümenimizce de muvafık görülerek İcra Vekilleri Heyetinin teklifi kanunîsi aynen kabul ve berayı tasvip Heyeti Umumiyyeye takdim kılındı.

Müdafaai Milliye

Encümeni Reisi

Karahisarı Sahib

Ali

Kâtip

Zonguldak

Âza

Urfa

Husrev

Âza

Gazianteb

Kılıç Ali

Mazbata

Muharriri

Eskişehir

Mehmed Arif

Âza

Kastamonu

Hâlid

Âza

Lâziztan

Rauf

Âza

İzmit

Mustafa

Âza

Ertuğrul

Râsim

REİS — Heyeti umumiyesi hakkında söz istiyen var mı?

SÜLEYMAN SIRRI B. (Bozok) — Efendim! Bu teklifi kanunî Heyeti Vekileden gelmiş; şimendiferlerde müstahdem Türk amelelerinden 1316, 1317 tevellütlülerinin hizmeti askeriyelerinin üç aya hasrını teklif ediyor. Bendeniz buna mümasil olan ve Meclisi Âlinizce hem her âzayı muhteremeye vâkı olan müracaatlarından istinbatı fikrederek 1316, 1317 tevellütlü telgrafçıların aynı şekilde askerliğe tabi tutulmaları için bir teklif yapmışım. Bu teklifim Müdafaai Milliye Encümenine gitmişti, mesmuatına göre encümen reddetmiş. Fakat net mazbatası Heyeti Umumiyyeye gelmemiştir. Bu teklifin o teklife münasebeti vardır. Bendeniz rica edeceğim encümen bir mazbata yap-

sm. Tevhid edilerek müzakere edilsin lütfen bunu reye koyunuz.

REİS — Bir defa daha tekrar eder misiniz?

NAİM HÂZİM Ef. (Konya) — Muallimler ne yapacaksınız?

SÜLEYMAN SIRRI B. (Bozok) — Encümen den gelecek mazbatalarla tevhidten müzakere edilmek üzere bu mazbatanın tehirini istihham ediyorum.

REİS — Efendim Süleyman Sırrı Beyin...

ALİ SÜRURİ Ef. (Karahisarı Şarki) — Bu başkadır, o başkadır. Bu, şimendiferciler hakkındadır...

RÜŞDÜ Pş. (Erzurum) — Bu kanunla alâkası yoktur.

SÜLEYMAN SIRRI B. (Bozok) — Aynıdır efendim.

ALİ SÜRURİ Ef. (Karahisarı Şarki) — O başkadır. Bu başkadır. Bu; şimendifer idarelerine intisabeden 1316 - 1317 tevellütlüler hakkındadır. Diğerleri telgrafçılar ve posta memurları hakkındadır. Eğer lâzımsa Heyeti Celile, Süleyman Sırrı Beyin tekliflerini nazarı dikkate alır ve ayrı bir kanun yapar.

SÜLEYMAN SIRRI B. (Bozok) — Ayrı kanuna hacet yoktur.

ALİ SÜRURİ Ef. (Karahisarı Şarki) — Olmaz efendim.

SÜLEYMAN SIRRI B. (Bozok) — Ukalâlığı bırakın yahu! (Hep beraber sesleri)

MÜDAFAAİ MİLLİYE ENCÜMENİ REİSİ ALİ B. (Karahisarı Sahib) — Efendim Süleyman Sırrı Beyin tavrı, Lâyiha Encümenince lüzum gösterilerek encümenimize gönderilmiştir. Biz müzakere ettik. Encümenimizin mütalâasını Heyeti Celilenize takdim etmek üzereyiz. O, ayrı bir meseledir, bu, ayrı bir meseledir. Onun için o lâyiha geldiği vakit Süleyman Sırrı Bey, hini müzakere nokta nazarını izah eder ve müdafaa eder. (Evet sesleri)

SÜLEYMAN SIRRI B. (Bozok) — Reis Bey! Bendenizinki bir tekliftir. Reye vaz'ediniz, Heyeti Celile kabul etmezse o başka...

REİS — Reye vaz'ediyorum efendim. Süleyman Sırrı Bey, posta ve telgraf memurları hakkında buna mümasil bir teklifte bulunmuştur...

AHMED HAMDİ B. (Bozok) — Aynı kanundur efendim. Bâzi efradı askeriyenin müeceliyeti hakkındadır.

RÜŞDÜ Pş. (Erzurum) — Olmaz efendim. O ayrıdır.

REİS — Efendim bu teklif ona taallük ettiği için o kanunla beraber müzakere edilmek üzere bu kanunun tehiri müzakeresini reye vaz'edeceğim. Konya Mebusu Naim Hâzım Efendi de 1316 - 1317 tevellütlü muallimlerin de posta ve telgraf memurları gibi tecile tabi tutulmasını teklif ediyor.

NAİM HÂZİM Ef. (Konya) — Mektepler muallimsizdir efendim.

REİS — Efendim bu kanunun, teklif veçhile posta ve telgraf memurları ve muallimler hakkındaki kanunlarla tevhidten müzakere edilmek üzere tehirini kabul buyuran rüfeka lütfen el kaldırsın. Aksini reye vaz'edeceğim efendim. Kabul etmeyenler lütfen el kaldırsın. Tereddüt vardır efendim. Süleyman Sırrı Beyin teklifi veçhile bu kanunun müzakeresinin tehirini kabul edenler lütfen ayağa kalksın.

RÜŞDÜ Pş. (Erzurum) — Telgrafçıları kurtaralım derken şimendifercileri de bırakacaksınız. Hiç olmazsa bunları kurtaralım.

SÜLEYMAN SIRRI B. (Bozok) — O da kurtulur efendim.

REİS — Aksini reye vaz'ediyorum. Kabul etmeyenler lütfen ayağa kalksın. Tevhiden müzakere edilmek üzere tehiri müzakeresi kabul edilmiştir.

2. — *Mahkûminin Tarik Bedelâtı Nakdiyesinin teciline dair kanun lâyihası ve Nafia Encümeni Mazbatası (1/66)*

Esbabı Mucibe Mazbatası

14 Rebiyülâhır 1332 ve 27 Şubat 1339 tarihli Tarik Bedeli Nakdîsi Kanuniyle ahiren Büyük Millet Meclisinde kabul ve tasdik edilen 14 Cemaziyelâhır 1339 ve 22 Şubat 1337 tarihli Kanun istisnaiyat faslında mahkûmin hakkında bir kayıt bulunmadığı ve halbuki haricen maiyetlerini temin ve tedarik eylemeleri imkânı selbedilmiş bulunması hasebiyle muhtacolarına muktazi tayınatın Hükümetçe itası kanunen de kabul edildiği halde aynı zamanda bedelâtı mezkûrenin miyadı hulûlünde tediyeye mecbur tutulmaları veyahut emvali menkule

ve gayrimenkulesine müracaat suretiyle istifayı matluba tevessül olunması muvafık olamıyacağından ikmalî müddetle tahliye şekillerini mütaakıp şeraiti iktisadiye mahalliye göre muamele ifa edilmek üzere mecalisi umumiyeye tesnibolunacak müddetle tekasite raptı suretiyle teceli zaruri görülmüştür.

14 Cemaziyelâhir 1339 ve 22 Şubat 1337 tarihli Tarik Bedeli Nakdîsi Kanununun birinci maddesine müzeyyel lâyihai kanuniye sureti

Madde 1. — Mahkûminin Tarik Bedelâtı Nakdiyesi, ikmalî müddetle tahliyelerini mütaakıp mecalisi umumiyeye tensibolunacak müddetle tekasite raptolunarak her sene mükellef oldukları miktarla beraber tahsil edilmek üzere tecil olunur.

Madde 2. — İşbu kanun tarihi neşrinden itibaren meriyülicradır.

Madde 3. — İşbu kanunun icrayı ahkâmına Dahiliye Vekili memurdur.

	3 Temmuz 1337
İcra Vekilleri Heyeti	Şer'îye Vekili
Reisi ve Mudafaai	Fehmi
Milliye Vekili	
Fevzi	
Adliye Vekili	Dahiliye Vekili
Refik Şevket	Namma
	Refik Şevket
Hariciye Vekili	Maliye Vekili
Yusuf Kemal	Hasan Hüsnü
Maarif Vekili	Nafia Vekili
Hamdullah Subhi	Ömer Lûtfi
İktisat Vekili	Sıhhiye ve Muaveneti
Mahmud Celâl	İçtimaiye Vekili
	Dr. Refik

Erkânı Harbiye Umumiye
Vekâleti Vekili
Fevzi

Birinci Devrei İntihabiye Muvazenei Maliye Encümeni mazbatası

Mahkûminin Tarik Bedelâtı Nakdiyesinden teciline dair İcra Vekilleri Heyetinden tanzim edilip Heyeti Umumiyeden muhavvel ve Kavanini Maliye Encümenince de kabul edilen 2 Temmuz 1337 tarihli lâyihai kanuniye ve esbabı mucibe mazbatası bittetik mezkûr me-

vaddı kanuniye muvafık görülerek aynen kabul edilmiş olmakla Heyeti Umumiyeye arz ve takdim kırıldı.

Muvazenei Maliye	Mazbata
Encümeni	Muharriri
Reisi	Saruhan
Mazhar Müfid	Necati
Kâtip	Âza
Mardin	Kütahya
Necib	Besim Atalay
Âza	Âza
Mersin	Kastamonu
Selâhaddin	Muhallifim,
	Tesviyeden âciz olan her fert müstesnadır.
	Dr. Suad
Âza	Âza
Kozan	Bayezid
Dr. Mustafa	Âtîf
Âza	Âza
Kırşehir	Yozgad
Sadık	Ahmed
Âza	Âza
İsparta	Niğde
Hüseyin Hüsnü	Hakkı
Âza	Âza
Kângırı	Karesi
Neşet	Hâcîm Muhuddin
Âza	Âza
Tokad	Antalya
Mustafa	Hasan Tahsin
Âza	Âza
Antalya	İçel
Ali Vefa	Mehmed
	Âza
	Çorum
	Hâşim

Birinci Devrei İntihabiye Dahiliye Encümeni mazbatası

Mahkûminin Tarik Bedelâtı Nakdiyesinden teciline dair olan işbu 3 Temmuz 1337 tarihli lâyihai kanuniye ile esbabı mucibe mazbatası tek-lif olundu.

Heyeti Vekilenin esbabı mucibe mazbatasında da gösterildiği üzere maişetini temin edecek ve-saile malik olmayıp haphanede iki taraf Hükümetten iase edilen mahkûm ve mevkuf muhtacın hakkında bu tecilin tercihi muvafık görülmüş olup

ancak mevkûfîn ve mahkûmîn arasında esabî servetten olanlarından Tarik Bedelâtının teciline mahal ve sebep mevcut bulunmamış olmakla lâyihai kanuniyei mezkûre tadilen berveçhi âti tanzim kılınmıştır.

8 Teşrinievvel 1337

Dahiliye Encümeni Reisi Mazbata Muharriri
Haydar Şükri
Âza Âza
İsmail Safa Ahmed Hilmi

Âza
Âtif

1 Cemaziyelâhır 1339 ve 22 Şubat 1337 tarihli Tarik Bedeli Nakdîsi Kanununun birinci maddesine müzeyyel lâyihai kanuniye sureti

MADDE 1. — Mahkûmîn ve mevkûfînden birgûna servet ve iradı bulunmayanların Tarik Bedelâtı Nakdiyesi ikmalî müddet tahliyelerini mütaakıp mecalisi umumiyeye tensibolunacak müddetle tekasite raptolunarak her sene mükellef oldukları miktarla beraber tahsil edilmek üzere tecil olunur.

MADDE 2. — İşbu kanun tarihi neşrinden itibaren meriyülicradır.

MADDE 3. — İşbu kanunun icrası ahkâmına Dahiliye Vekili memurdur.

Birinci Devrei İntihabiye Nafia Encümeni
mazbatası

İşbu lâyihai kanuniye mermucibi havale Nafia Encümenince mütalâa ve tetkik olundu. Dahiliye Encümeninin tadili veçhile müzakere ve tasdiki hususunun Heyeti Umumiyyeye arzı tenzip kılındı.

3 Kânunuevvel 1337

Reisvekili Mazbata Kâtip
Muharriri Canik Mebusu
Osman Nuri Şükri

İkinci Devrei İntihabiye Nafia Encümeni
mazbatası

Riyaseti Celileye

13 . 9 . 1339

Mahkûmînün Tarik Bedelâtı Nakdiyesinin teciline dair teklifi kanunî İcra Vekilleri Heyeti tarafından tanzim edilen mazbata münderecatı ve sabık Muvazeneî Maliye ve Nafia encümenlerinin mütalâasıyla esbabî mucibe mazbataları tetkik

olunarak aynen kabulü encümenimizce de muvafık görüldüğünden Heyeti Umumiyyeye arz ve taktimine karar verildi.

Mazbata Muharriri

Reis namına
Canik İstanbul
Cavid Süleyman Sırrı

Kâtip
Kastamonu
Halid

REİS — Söz istiyen var mı? (Hayır sesleri) Maddelere geçilmesini reye vaz'edeceğim. Maddelere geçilmesini muvafık görenler lütfen el kaldırsın... Aksini reye vaz'edeceğim. Maddelere geçilmesini muvafık görmiyenler lütfen el kaldırsın... Maddelere geçilmesi kabul edilmiştir.

1 Cemaziyelâhır 1339 ve 21 Şubat 1337 tarihli Tarik Bedeli Nakdîsi Kanununun birinci maddesine müzeyyel Kanun

MADDE 1. — Mahkûmînün ve mevkûfînden birgûna servet ve iradı bulunmayanların Tarik Bedelâtı Nakdiyesi ikmalî müddet tahliyelerini mütaakıp mecalisi umumiyeye tensibolunacak müddetle tekasite raptolunarak her sene mükellef oldukları miktarla beraber tahsil edilmek üzere tecil olunur.

REİS — Birinci madde hakkında söz istiyen var mı?

VEHBİ B. (Karesi) — Efendim! Usule ait bir şey söyleyeceğim. Zait gibi görülebilecek bir mütalâa arz edeceğim. Bu kanun bir an evvel çıksın. Çünkü iki yaşını ikmal etmiştir. Bu kanunun usulen Dahiliye Encümenine de gitmesi icabederdi; fakat gitmemiş. Basit bir şey olduğu için pek de lüzum yok. Bu idarei mahalliyele taallük eden bir varidattır. Usulen Dahiliye Encümeninde de tetkiki icabederdi. Basit bir şey olduğu için bendeniz itiraz etmiyorum, Dahiliye Encümenine usulen daha evvel gitmesi lâzımgelirdi. Fakat bu 3 Temmuz 1337 de geldiğine nazaran iki yaşına giriyor. Varsın, çıksın gitsin.

REİS — Madde hakkında başka söz istiyen var mı? (Hayır sesleri) Maddeyi aynen reyî âlinize vaz'edeceğim. Birinci maddeyi aynen kabul edenler lütfen el kaldırsın... Aksini reye vaz' ediyorum. Kabul etmeyenler lütfen el kaldırsın... Birinci madde aynen kabul edilmiştir.

MADDE 2. — İşbu kanun tarihi neşrinden itibaren meriyülicradır.

REİS — Kabul edenler lûtfen el kaldırsın... Aksini reye vaz'ediyorum. Kabul etmeyenler el kaldırsın... Aynen kabul edilmiştir. Üçüncü maddeyi okuyoruz efendim.

MADDE 3. — İşbu kanunun icrayı ahkâmına Dahiliye Vekili memurdur.

REİS — Üçüncü maddeyi kabul edenler lûtfen el kaldırsın... Aksini reye vaz'ediyorum. Kabul etmeyenler lûtfen el kaldırsın... Üçüncü madde aynen kabul edilmiştir.

Kanunun heyeti umumiyesini reyi âlinize vaz'edeceğim. Kanunun heyeti umumiyesini kabul edenler lûtfen el kaldırsın... Aksini reye vaz'ediyorum. Kabul etmeyenler el kaldırsın... Kanunun heyeti umumiyesi kabul edilmiştir efendim.

3. — *Erzincan Mebusu Sabit Beyin, İstanbul'a gönderilen İstiklâl Mahkemesi Heyetinin vazife ve salâhiyetinin âcilen tesbiti lüzumuna dair takriri hakkında Adliye ve Dahiliye encümenlerinin müşterek mazbatası (4/112) ve müzakere neticesinde kabul edilen Antalya Mebusu Râsih Efendinin takrirî (1)*

REİS — Efendim, Sabit Beyin teklifine zemin teşkil eden mazbata gelmiştir.. Sabit Bey bu mazbatanın bugünkü ruznameye alınarak müzakeresini teklif ediyorlar. Ruznameye alınıp alınmamasını reyi âlinize vaz'ediyorum.

ALİ SAİB B. (Kozan) — Efendim Hükümetin huzuriyle müzakere edilmelidir. (Hacet yok sesleri)

REİS — Reye vaz'edeceğim.

RÜŞDÜ Pş. (Erzurum) — Reye bırakın efendim.

İSMAİL CANBULAT B. (İstanbul) — Efendim İstiklâl Mahkemesi Kanununun dördüncü maddesi diyor ki : «Büyük Millet Meclisi lüzum gördüğü takdirde İstiklâl mahkemeleri için üçüncü maddede muharrer vazaiften bir kısmının istisnasına karar verebilir.» Yani

(1) Mezkûr takrir 65 nci içtimada münderiştir.

mesele, tamamıyla Meclise ait bir meseledir. Eğer Hükümet isterse hazır bulunabilir. Hükümetin huzuruna muhakkak lüzum yoktur.

REİS — Efendim İstanbul'a gönderilen İstiklâl Mahkemesi Heyetinin vazife ve salâhiyetinin tesbiti lüzumuna dair Adliye ve Dahiliye encümenleri tarafından yapılmış olan müşterek mazbatanın bugünkü ruznameye alınarak müstacelen müzakeresini reyi âlinize vaz'edeceğim. Müstacelen müzakeresini kabul buyuran rüfeka lûtfen el kaldırsın. Aksini reye vaz'ediyorum. Kabul etmeyen rüfeka lûtfen el kaldırsın. Bugün müzakeresi kabul edilmiştir efendim.

Efendim! Müşterek Encümen mazbatasını okuyoruz :

Riyaseti Celileye

İstanbul'a gönderilen İstiklâl Mahkemesi Heyetinin vazife ve salâhiyetinin tesbiti lüzumuna dair Karahisarı Şarkı Mebusu Ali Sürrü Efendi tarafından vâkı olan teklifi teyiden Erzincan Mebusu Sabit Bey tarafından Heyeti Celileye takdim kılınarak 10 Kânunuevvel 1339 tarihli Heyeti Umumiye içtimamında Adliye ve Dahiliye encümenlerine müştereken tevdi' olunan takrir üzerine her iki encümen birleşerek tetkikat ve müzakaratı lâzımede bulundu.

İstanbul'a bir İstiklâl Mahkemesi gönderilmesi hakkında Hükümet namına İera Vekilleri Heyeti Reisi İsmet Paşa Hazretleri tarafından celsei hafiyede serd ve Meclisi Âlice kabul olunan mütalâatın ihtiva ettiği esbabı mucibeyi esası müzakere ittihaz eden Müşterek Encümen 31 Temmuz 1338 tarihli ve 149 numaralı İstiklâl Mahakimi Kanununun ihtiva ettiği ahkâmı nazarı dikkate alarak İstanbul vilâyeti hududu dâhilinde hakkı kazayı haiz olmak üzere Meclisi Âlice teşkil ve İstanbul'a izam olunan İstiklâl Mahkemesinin kanunu mezkûrun üçüncü maddesindeki «B» fıkrasının mâtufünaleyhi olan 29 Nisan 1336 tarihli ve 2 numaralı Hiyaneti Vataniye Kanununa temas eden ef'ali memnuaya İstiklâl Mahakimi Kanununun 4 neü ve 5 neü maddeleri mucibince hasrı salâhiyetini icabı hal ve vaziyete kâfi ve mutabık ad-

deylediğini Heyeti Celileye arza karar vermiştir.

Müşterek Encümen
Reisi ve Dahiliye
Encümeni Reisi
Niğde
Ebubekir Hâzım

Adliye Encümeni
Reisi
Kastamonu
Mâhir

Müşterek Encümen
Mazbata Muharriri
Çatalca
Şakir

Müşterek Encümen
Kâtibi
Karesi
Ali Şuuri

Âza
Karesi
Ahmed Süreyya

Âza
Bayezid
Şefik

Âza
Mersin
Besim

Âza
Bursa
Osman Nuri

Âza
Dersim
Feridun Fikri

Âza
Çorum
«C» fıkrasının da dâhil
olması kanaatindeyim.»
Mehmed Münir

Âza
Karesi
Mehmed Vehbi

Âza
Canik
Süleyman Necmi

Âza
Kângırı
Mustafa Abdülhâlîk

Âza
Konya
Mustafa Fevzi

Âza
B ve C fıkrasının her iki-
sinin dâhili salâhiyet
olması
Bozok
Ahmed Hamdi

Âza
Ankara
İhsan

AHMED HAMDİ B. (Bozok) — Efendim, bu meseleden dolayı dâhil olduğum Adliye Encümeninin, Dahiliye Encümeninin iştirakiyle akdettiği içtimada İstanbul'a giden heyet için İstiklâl Mahkemi Kanununun üçüncü maddesindeki (B) fıkrasının dâhili salâhiyet olması ve diğer fıkraatın salâhiyetten ihracédilmesi ekseriyetle takarrür etmiştir. Bendeniz bunun hilâfında beyanı mütalâa ettim. Fakat akalliyette kaldım. Şimdiki fikrimi Heyeti Celilelerine arz edeyim. Heyeti Vekile Reisi Paşa Hazretlerinin beyanatı hafiyesine göre İstanbul'da, Türkiye

Cumhuriyetinin ve Büyük Millet Meclisinin meşruiyeti aleyhinde bir tertibatı hainane bulunduğu - ihtimalden olsa da - mahsüstür. Mahsüs olmasıdır ki, Heyeti Celileniz İstanbul'a İstiklâl Mahkemesi gibi fevkalâde bir mahkemenin izamı lüzumuna karar vermiştir.

İstiklâl Mahkemi Kanununun üçüncü maddesinin (B) fıkrasında yalnız hiyaneti vataniye ceraiimi vardır.

(C) fıkrasında «Devletin emniyeti dahiliye ve hariciyesini ihlâl etmek» ceraiimi vardır.

Hiyaneti vataniye ile Devletin emniyeti dâhiliye ve hariciyesini ihlâl ceraiimi yekdiğeryle müterafik ve müteradiftir. Bâzı ahvalde birbirinden ayrılmaz bile. Şimdi yekdiğeryle müteradif olan ceraimden birinin cezasını bir mahkemeye verip, aynı fiil cümlesinden olan diğer ceraiimi, o mahkemenin salâhiyetinden hariç tutmak katiyen caiz olamaz. İstiklâl Mahkemesinin icra edeceği bütün tahkikatı takim eder; akametine bâdi olur. Binaenaleyh «B» fıkrasıyla beraber «C» fıkrasının dâhili salâhiyet olmasını teklif ederim.

Ve Heyeti Celilerinin de bu hususta hakem olmasını rica ederim.

REİS — Başka söz isteyen var mı efendim?

SÜLEYMAN SIRRI B. (Bozok) — Hamdi Beyin mütalâası muvafıktır.

RÜŞDÜ Pş. (Erzurum) — Encümen izah etsin.

RAGİB B. (Kütahya) — Efendim İstiklâl mahkemeleri...

REİS — Efendim, söz mü istiyorsunuz?

RAGİB B. (Kütahya) — Evet, söz istiyorum.

FERİDUN FİKRİ B. (Dersim) — Efendim bendeniz kürsüdeyim. Evvelâ ben söyleyeyim. Hamdi Beyefendi refikimizin mütalâalarına iştirak edemeyeceğim. (Niçin sesleri) Niçin olduğunu arz edeceğim : Mâlûmuâlıleri kendi mütalâatından olan bir noktayı işaret edeceğim. Bir mahkemeye bir meseleye dair salâhiyeti rüyet, vazifei rüyet verildiği takdirde o mesele ile müteradif sair mesail hakkında da salâhiyet verilmek esasını kabul buyurdular. Efendim, mâlûmuâliniz bu husus bu kaidei hukukiyeye kabili tatbik değildir. Çünkü İstiklâl mahkemelerinin hikmeti teşekkülü ancak ve ancak (B) fıkrası, yani Hiyaneti Vataniye Kanununun ah-

kâmına taallûk eden hususattır. (B) fıkrası 2 Nisan 1339 tarihinde tadil edilen Hiyaneti Vataniye Kanununun şümulü dâhilinde bulunan bilûmum ceraiime taallûk etmektedir. Binaenaleyh onun hududu, hududu tetkiki (B) fıkrasının tetkiki suretiyle mahkemeye verilen dairei vazife gayet geniştir. (C) fıkrasında elimde mevcudolan Ceza Kanununun birinci babının ikinci ve üçüncü fasıllarında muharrer olan ceraim ise ayrı mahiyette ve bu keyfiyetle alâkadardır değildir. Gerçi siyasi bâzı ceraimin mahiyeti itibariyle siyasi bâzı aksamı ihtiva ederse de İstiklâl Mahkemesinden esas itibariyle büsbütün başka mahiyette keyfiyettir. İstiklâl Mahkemesinin gönderilmesiyle ve onun gönderilmesine istinaden esbabı mucibe ile (H) fıkrasındaki ceraimin alâkası yoktur. Hattâ bendeniz de evvelâ tereddüettiğim halde bilâhara kanaati kâmile hâsil ettim. İstiklâl Mahkemesinin sevkini ve rüyetini icabeden esbabı mucibe, ancak (B) fıkrasıdır. Yani Hiyaneti Vataniye Kanununun şümulüne dâhil olan ceraiime maksurdur. Hiyaneti Vataniye Kanununun şümulünden hariç kalan ceraimi rüyet etmek ise, cinayet mahkemesinin salâhiyeti dâhilindedir. Biliyorsunuz ki, cinayette istinaf usulü yoktur. Yalnız Temyiz usulü vardır. Emniyeti dahiliye ve hariciyeye taallûk eden ceraimin Cinayet Mahkemesine gitmesi demek hiçbir vakit onların rüyetinin tehiri demek değildir. Bilâkis bizim kabul ettiğimiz ve Usulü Muhakematı Cezaiye Kanununda musarrah olan usul bunlar hakkında da mevcuttur. Binaenaleyh bundan dolayı emniyeti dahiliye ve hariciyemizin tehlikeye ve tereddüde düşmesi vâridi hâtır değildir. Bu itibarla encümenin mazbatası Heyeti Celilenin maksadına ve memlekette vücudunu istediğimiz mahakimin tefriki vazaifi hususuna tamamen mutabık olduğu için bu teklifin reddiyle müsterek encümen mazbatasının kabulünü teklif ederim.

RAGIP B. (Kütahya) — Muhterem arkadaşlar, bendeniz İstiklâl muhakemelerinin vazaifi tahdidedsin, edilmesin, bu noktaya dair beyanı mütalâa etmiyeceğim. Mademki mesele mazbataya dercedilmiş ve celsei aleniyyeye intikal ettirilmiş - ki maalesef olmuştur - caiz değildir. Her ne hal ise artık demek ki bu noktanın bendenize arzında bir mahzur yoktur. İstiklâl Mahkemesini Hükümet teklif etmiştir. Hükümetin İstiklâl Mahkemesinin teşkilini hangi sebeplerle, hangi

maksatlarla teklif ettiği ve tahdidi vazaifi hususunda ne düşündüğü hakkında bir kere de Hükümetin dinlenmesi, ona göre vazaifin tahdid edilmesi lâzımdır. Onun için bir kere de Hükümetin dinlenmesi taraftarıyım.

RECEB B. (Kütahya) — Efendim Meclisi Âlice verilecek kararlara tevfikân icabeden mahallere İstiklâl mahkemeleri gönderilirse bu mahkemelere kanunu mahsusunda gösterilen salâhiyetlerden hangisinin istisna edileceği hakkında bir madde vardır. Muhterem Sabit Beyefendinin takrirleri de bu madde mucibince mahkemenin vazifesini tesbit etmek üzere encümenlere gitmiş, Encümenenden bize mazbata gelmiştir. Yalnız kanunun bu bapta bize ifadesi; gönderilecek mahkemelere, bu kanununun lisaniyle bu mahkemelere verilecek salâhiyetlerden hagilerinin istisnasının tâyin edilmesi lâzımgeldiğini Meclis tâyin eder şeklindedir. Gerçi ifade mevcutsa da ve bunu tâyin etmek salâhiyetlerin hagisinin verilmesini de aynı zamanda tâyin etmek demek ise de bu tarzı ifade ve bu kanunun vaz'ı esnasında cereyan eden müzakerat bir mahkeme bir yere gönderildiği zaman onun hangi salâhiyetlerden tecridinin tâyin edilmesi noktasıdır.

Binaenaleyh biz Hükümetin burada vukubulmuş olan teklifatı ve o teklifatın istinad ettiği esbabı mucibeye binaen İstanbul'a gitmiş olan mahkemeye zemin, zaman, muhit itibariyle mevcut salâhiyetin hangisinin verilmemesini tâyin etmek mevkiindeyiz. Bu salâhiyetlerden birisi kanunun metninde Hiyaneti Vataniye Kanununa temas eder ceraimin rüyeti, diğeri emniyet dahiliye ve hariciyeyi selbedecek olan râdisat ve vekayi, diğeri üçüncüsü askerî ve siyasi casusluk, siyasi suikast gibi üç esaslı nokta zikredildikten sonra muharebe ve seferberlik esnasında vukuu melhuz firar ve firarileri saklamak gibi birtakım ceraiime taallûk eder. Bizim İstanbul'a gönderdiğimiz İstiklâl Mahkemesi salâhiyetinden hiç şüphesiz kanun mucibince mahkemeye verilen salâhiyetlerden bugünün zemin, zaman ve ihtiyacıyla alâkadardır olmıyan ve vakti seferberiyeye ve askerlere ve asker firarilerine aidolan kısmı tefrik etmek icabeder. Fakat, bendenizin fikri âcizaneme göre bu salâhiyetten yalnız hiyaneti vataniye kısmını mahkemeye verip de emniyeti dahiliye ve hariciyenin selbine ve hattâ bundan fazla olarak casusluk ve siyasi suikast maddesinin dahi istisnasına katıyen mahal yoktur. Muhte-

rem arkadaşım Ragıb Efendi Hazretlerinin buyurdıkları gibi bu meselenin fer'i dahi celse hafiyyede müzakere edilse daha açık ve vazih olarak söylenmesi icabeden bir nokta vardır ki bu celsede mümkün olduğu kadar izah edeceğimi zannediyorum. O noktada dahilî ve haricî suikast tertibatlarının ve sair tertibatların tehlikesi buraya bu mahkemenin gönderilmesi için bir sebep teşkil eder. İstiklâl Mahkemesinin gönderilmesine karar vermeliğimiz; yalnız hiyaneti vataniye değil, içerisinde hiyanet vataniye cümle bulunması muhtemel olan, fakat, dahilî ve haricî esbabı siyasiyenin ihtilâl etmiş olması mahzuruna iptina eder. Sarahaten emniyeti dahiliye ve hariciyenin selbine afdolan ceraimi İstiklâl mahkemelerine verdiğimiz salâhiyet dâhilinde katiyen çıkaramayız. O vakit İstiklâl mahkemelerinin sebebi hayatına katiyen bir sed çekmiş oluruz. Bundan başka işin mahiyeti esasıyesi, mahkemenin âdil olan viedan ve icraatında adalette tebellür edecektir. Şu halde şu müerim veya bu müerimdir diye kimse hakkında katiyetle hükmetmiyoruz. Cürümleri henüz taayyün etmemiştir. Belki hiçbir cürüm taayyün etmeyecektir. Herkesin temennisi budur. Müerim aramak, yoktan cürümler taharri etmek bu Meclisin hiçbir vakit şiarı, arzusu olmamıştır ve hiçbir zaman olmayacaktır. Fakat maksat cürümlerin mevcudiyetine alâmet olacak ve vatanın menafii aliyesine tesir edecek hadisatta cürüm var mıdır? Bunu aramak yine bu Meclisin birinci şiarı, birinci vazifesidir. Yalnız bu Meclis müerimler varsa onları bütün kuvvetiyle tecziye maksadiyle İstiklâl Mahkemesini göndermiştir. Efendiler! Böyle ügüz kişiden mürekkep bir Meclisi Âli nasıl olur da şu hâdisede şu kanuna tevfiği hareket edecektir. Ortada bir cürüm var mıdır, tebeyyün etmiş müdür? Tebeyyün etmemiş olduğuna nazaran tebeyyün eden cürüm, hangi kanuna tevfiğan hallolunacaktır? Bunu burada tahminen, gıyaben ve faraziyyat ile nasıl tahmin ederiz? Eğer hakikatte mevcut bir cürüm var-

sa bunları arasınlar tecziye etsinler ve memleketin menafii aliyesini kurtarsınlar diye bu mahkemeyi göndendik ise bu mahkemeyi göndermeye saik olan bütün esbabı mucibe ile teşhiz etmek mevkiindeyiz. Biz mahkemeyi bu salâhiyetlerle teşhiz ettikten sonra neticeci tetkikatta hiçbir cürüm görülmezse alâkadar zannedilen zevatı tahliye eder veyahut Hiyaneti Vataniye Kanununa temas etimyen, fakat bizim kendilerini ilzam etmemiz lâzım bulunan emniyeti memleketi ihlâl edecek her hangi bir casusluk ceraimiyle müradif olacak her hangi bir cürme vâsıl olur ve bu cürme vâsıl olduğu ve sizin tarafınızdan da mücehhez bulunmadığı takdirde İstanbul'a göndermekteki maksat tamamen gayrimantıkî olur. Bu esbabı mantıkîye ve fikriyyeye mebnidir ki: gönderdiğimiz hâkimleri, kendilerini tavzif ettiğiniz vazifeyi ifade kuvvetli bulundurmak için şu üç maddenin hükmiyle onları teşhiz etmek lâzımdır. Ondan başka salâhiyetleri mahkemeye vermek caiz olmaz. Sair mevad ve ceraimin emniyeti salâhiyetini mahkemeye vermek icabemez. İcabedenler şunlardır: Birincisi, hiyaneti vataniye cürmü, ikincisi; emniyeti dahiliye ve hariciyeyi sâlibolacak her hangi bir suikasdı siyasî, üçüncüsü; Siyasî, askerî veya vesair surette casusluk. Malûmuâliniz bizi bu harekete sevk eden esbabın içerisinde vesaikın alınmış olması ihtimali vardır. Bunların arasında casusluk gibi birtakım ihtimalât da vardır. Bunlarla da alâkası meydana çıkabilir. Bu takdirde İstiklâl Mahkemesinin bu maddenin salâhiyetiyle teşhiz edilmesi için bu teklifi yapıyorum. Takrirle de arz edeceğim. (B. C. D.) fıkralarıyla İstanbul'a gönderdiğimiz İstiklâl Mahkemesi teşhiz edilmelidir ve salâhiyetlerin diğer fıkraları hariç kalmalıdır.

REİS -- Efendim hafi celsenin akdine dair Hükümetin teklifi vardır. Samiîn lütfen salonu tahliye etsin.

(Salon samiinden tahliye edilmiştir)

Hitamı Celse saat : 2,30

Dördüncü Celse

Bed'i müzakerat saat : 5,30

REİS — Fethi Beyefendi

KÂTİPLER : Mamhud Bey. (Siird), Ruşen Eşref Bey (Karahisarı Sahip)

REİS — Celsei aleniyeye geçilmiştir. İstanbul'daki İstiklâl Mahkemesinin salâhiyetine dair Râsih Efendinin vermiş olduğu tahrir tâ-yini esamiyle reye vaz'edilmiş; (89) kabul, (63) ret ve (6) kişi de müstenkif kalmıştır. Binaenaleyh Râsih Efendinin tahriri ekseriyetle kabul edilmiştir. (1)

Cumartesi günü saat birbuçukta içtima etmek üzere Celseye nihayet veriyorum.

Hitamı müzakerat saat : 5,33

(1) *Bu tahrir 69 ncu içtimanın sonunda münderiçtir.*

İstanbul İstiklâl Mahkemesi Heyetinin, İstiklâl Mahkemesi Kanununun üçüncü maddesindeki fıkralarda muharrer esaslarla salâhiyettar kılınması hakkında Antalya Mebusu Râsih Efendinin takririnin neticesi ârâsı

Reye iştirak edenler	: 158
Kabul edenler	: 89
Reddedenler	: 63
Müntenkifler	: 6

(Kabul edenler)

Ardahan : Halid Paşa. Adana : Zamir Bey. Aksaray : Neşet Bey. Amasya : Esad Bey, Nâfız Bey. Antalya : Hasan Bey, Râsih Efendi. Antalya : Hasan Bey, Râsih Efendi. Aydın : Dr. Mazhar Bey, Zekâi Bey. Ordu : Hamdi Bey.. Ertuğrul : Ahmet İffet Bey. Dr. Fikret Bey. Ergani : Kazım Vehbi Bey. İzmir : Seyyid Bey, Mahmud Celâl Bey, Mustafa Necati Bey, Osmanzade, Hamdi Bey, İsparta : Hâfız İbrahim Efendi, Hüseyin Hüsnü Efendi, İstanbul : Dr. Refik Bey, Süleyman Sırrı Bey, Ali Fethi Bey, Yusuf Akçura Bey, Elâzız : Hüseyin Bey, Muhiddin Bey, Mustafa Bey, İzmit : İbrahim Süreyya Bey, Safvet Bey, Bitlis : Resul Bey, Bursa : Mustafa Fehmi Efendi, Bozok : Hamdi Bey, Süleyman Sırrı Bey, Salih Bey, Avni Bey, Bolu : Cevad Abbas Bey, Şükrü Bey, Tekirdağı : Cemil Bey, Tokad : Mustafa Vasfı Bey, Çorum : İsmail Kemal Bey, Dr. Mustafa Bey, Dersim : Şükrü Bey, Zonguldak : Hali Bey, Ragıb Bey, Tunalı Hilmi Bey, Siird : Halil Hulki Efendi,

Siverek : Cudi Paşa, Kadri Bey, Mahmud Bey, Saruhan : Mustafa Feyzi Efendi, Trabzon : Ahmed Muhtar Bey, Nebizade Hamdi Bey, Abdullah Bey, Hasan Hüsnü Bey, Gaziantep : Hâfız Şahin Efendi, Ferid Bey, Karesi : Kâzım Paşa, Karahisarı Şarki : Ali Sü-ruri Efendi, Karahisarı Sahib : Ruşen Eşref Bey, Musa Kâzım Bey, Kastamonu : Ali Rıza Bey, Kozan : Ali Saib Bey, Konya : Mustafa Efendi, Gelibolu : Celâl Nuri Bey, Gümüşane : Hasan Fehmi Bey, Kângırı : Rifat Bey, Ziya Bey, Telât Bey, Kütahya : Ahmed Ferid Bey, Ragıb Bey, Receb Bey, Nuri Bey, Giresun : Tahir Bey, Lâzistan : Ekrem Bey, Rauf Bey, Fuad Bey, Mardin : Devriş Bey, Abdürrezzak Bey, Necib Bey, Maraş : Midhat Bey, Malatya : İsmet Paşa, Mahmud Nedim Bey, Mentеше : Şükrü Kaya Bey, Yunus Nâdi Bey, Muş : Hacı İlyas Sâmi Efendi, Osman Kadri Bey, Rıza Bey, Van : Hakkı Bey, Münib Bey,

(Reddedenler)

Ardahan : Talât Bey, Adana : Kemal Bey, Aksaray : Mustafa Vehbi Bey, Ankara : İhsan Bey, Hilmi Bey, Edirne : Faik Bey, Ordu : Faik Bey, Erzincan : Sabit Bey, Erzurum : Hâlet Bey, Câzım Efendi, Ruşder Paşa, Ziya Bey, Ertuğrul : Halil Bey, İsparta : Mükerrerem Bey, Eskişehir : Emin Bey, Arif Bey, Abdullah Azmi Efendi, İçel : Hâfız Emin Efendi, Dr. Tefvik Bey, Bolu : Mehmed Vasfı Efendi, Biga : Şükrü Bey, Tokad : Bekir Sâmi Bey, Canik : Cavid Paşa, Süleyman Necmi Bey Çatalca : Şakir Bey, Çorum : İsmet Bey, Münir Bey, Dersim : Feridun Fikrî Bey, Denizli : Dr. Kâzım Bey, Diyarbakir : Şeref Bey, Sivas : Şefik Bey,

Süleyman Sırrı Efendi, Rahmi Bey, Kırkilise : Dr. Fuad Bey, Karesi : Ahmed Süreyya Bey, Haydar Âdil Bey, Osman Niyazi Bey, Ali Şuuri Bey, Mehmed Bey, Vesbi Bey, Karihasarı Sahib : Sadık Bey, Kastamonu : Hâlid Bey, Konya : Hacı Bekir Efendi, Tefvik Fikret Bey, Kâzım Hüsnü Bey, Musa Kâzım Efendi, Naim Hâzım Efendi, Kırşehir : Ali Rıza Bey, Kayseri : Ahmed Hilmi Bey, Dr. Hâlid Bey, Gümüşane : Zeki Bey, Kângırı : Mustafa Abdülhâlik Bey, Mersin : Besim Bey, Niyazi Bey, Maraş : Hacı Mehmed Efendi, Niğde : Hâzım Bey;

Müstenkifler

Artvin : Hilmi Bey, İzmir : Rahmi Bey, | Cemal Bey, Kastamonu : Hasan Fehmi Efendi,
İsparta : Hâfız İbrahim Efendi, Bolu : Emin | Mardin : Abdülğani Bey.

TASHİHLER

Altmışbeşinci İctimam yüzyetmişbirinci | hife numaralı tashihler onaltıncı İctimaa
safihesinde tashihat sütunundaki 2, 2 ve 32 sa- | aittir.

